

er ubetimeligt; og at det vil være aldeles
 usikkert til det fremmede. Diemed, som mig
 har havt med samme. Jeg har altid været
 af den Overbeviisning, og jeg er det endnu
 at det er i Slutningen af forrige Aarhundrede
 og Maade nødvendig; og vilste at give den
 sædvansmæssige, ældgamle Fæstetvang en
 og stærk Sanction; og at omgive dens Virk-
 ninger; og Gjenneførelse med mangehaande
 Paabud og Forbud, ikke fordi jeg principielt
 har den allermindste Forskjærlighed for at gøre
 Indgreb i den private Mandes Contractsfrihed
 — tværtimod kan se jeg af Frihed; den må
 for at være et af de støvste og vigtigste Gode
 i et udviklet Samfund; — men fordi jeg
 troer, at det må indrømmes, at der paa den
 Tid var et meget stort Statsformaal, som kun
 kunde blive naaet ad den Vej. Dette Stats-
 formaal var at hæve den store Bondebefol-
 ning — der jo udgjør den største Deel af
 Landets hele Indvaanerantal, og som dengang
 kun altfor meget har det sørgelige Præg af
 at have gjenneaaet den tidligere Trældoms-
 tilstand — op til store Velstand og til
 den statsborgelige Værdighed, som var den
 aldeles nødvendige Forudsætning for, at no-
 get Egnende kunde stee som det der stete
 ved Grundloven. Det var dette store Stats-
 formaal, som man vilde opnaae ved Fæste-
 lovgivningen i Slutningen af forrige Aarhun-
 drede, og jeg troer ikke, at det kunde have
 været opnaaet paa anden Maade; endi, omtrent
 ved det, der stete dengang, medens der ellers
 vilde have været en meget stor Fare for at
 Bondestanden tværtimod vilde være sunken ned
 til at blive et Lænderproletariat; til at blive
 en fattig og fortrykt Arbejderbefolkning. Ja
 at det store Formaal, at hæve ialtsal de bedre
 Stillede og mere Udviklede blandt dem, store
 Mæsse af Befolkning op til en selvstændigere
 Tilstand, var blevet forfælet. Det må her
 ved ikke oversees, at det ikke med Sandhed
 vil kunne negtes, at den Tids Bønder vare
 ligesom umyndige Børn, som Staten med Føie
 maatte tage under sit Værgemaal. Staten
 hører nu Bønnen derfor ved, at see ud over
 den nuværende danske Bondestand og ved at
 sammenligne dens nuværende Forfatning med
 den Forfatning, haade i aandelig og i beco-

nomisk. Henseende, hvort den dengang befaidt
 sig. Det er ialtsal ikke, fordi jeg anseer Pa-
 bud og Forbud i Henseende til Contractsfors-
 hold for et og for sig usikkert; at jeg aner
 tjender, i hvid og dengang stete for at have
 været rigtig; men det er fordi det var en stor
 Nødvendighed derfor; og fordi et stort Formaal
 kun kunde naaes ved dette Middel. Nu kunde
 man maaskee falde paa at sige, at netop fordi
 Forudsætningen for Fæstetvovtningen efter-
 haanden er falden bort, idet Bønderne ikke
 længere ere umyndige Børn — jeg kunde
 snarere næsten sige, at de nu ere Landets
 Herrer, — saa burde man dog kunne ophæve
 den hele Fæstetvang. Dette kunde ogsaa
 vist synes at være den naturlige og logiske Con-
 sequents deraf, men dertil vilde jeg ialtsal
 aldrig kunne give mit Minde. Det hele
 Fæsteforhold kan nemlig kun løses paa to
 Maader. Den ene er at tilstede fuldstændig
 frie Forpagtninger, idet man ophæver de Ind-
 skrænkninger i Godsæiernes Raadighed over den
 meget store Deel af Landets Bønder, som endnu
 er under Fæstetvang og lader dem gøre med
 disse Bønder, hvad de ville; indbrage dem
 under Hovedgaardene, og rette Afslæggergaarde
 ved Bøndergaardes Sammenlægning, forpagte
 dem bort paa kort eller lang Tid, eller paa
 hvilke Vilkaar de ville, osv. Dette er den ene
 Maade, men nu da de omtalte Forpligtelser
 engang lovlige paahvile disse Bønder; og alle-
 ved have paahvilet dem i meget lang Tid,
 nemlig deels fra Arlbstid og deels efter nyere
 Love, hvis Nødsyldighed Ingen kan benegte,
 og nu, da hele dette Forhold har bestaaet saa
 længe, at det vel kan siges, at ingen nuværende
 Godsæier nogensinde har høstet sit Bønder-
 gods paa andre Vilkaar end disse, — vilde
 det at gaae den Vej, efter min Mening være
 at bortfaste Frugten af, hvad de i sin Tid
 er stete. Det er ikke ved at vende tilbage til
 den fuldkommen uindskrænkede Raadighed for
 Eieren over Bønderjorden, men det er kun
 — og det er den anden Maade at løse For-
 holdet paa — ved, at Bønderjorden gaar over
 til Selveiendom for de nuværende Fæstere, at
 vi efterhaanden skulle komme ind af det nu-
 værende Forhold, og først, derigjennem kunne
 vi vende tilbage til det, som saa kan stee uden